

Τράπεζα θεμάτων Αρχές Φιλοσοφίας Β' Λυκείου

ΓΗ_Β_ΦΙΛ_0_17364

254ο

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1

1α. Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:

(μονάδες 10)

I. Η μεταφυσική ως κλάδος της φιλοσοφίας έχει ως αντικείμενο:

- α. τη βαθύτερη υφή της πραγματικότητας
- β. τη γνώση και τη δυνατότητα απόκτησής της
- γ. τις αρχές που πρέπει να ρυθμίζουν τις πράξεις μας

Απάντηση: α. τη βαθύτερη υφή της πραγματικότητας

II. Στους κλάδους της φιλοσοφίας σήμερα δεν ανήκει:

- α. η μεταφυσική
- β. η αξιολογία
- γ. η ψυχολογία

Απάντηση: γ. η ψυχολογία

III. Η μοντέρνα τέχνη δίνει έμφαση:

- α. στην έννοια του «ωραίου»
- β. στην έννοια του «υψηλού»
- γ. στην έννοια της «αυτοαναφορικότητας»

Απάντηση: γ. στην έννοια της «αυτοαναφορικότητας»

IV. Το πολίτευμα στο οποίο οι εκλεγμένοι άρχοντες δεσμεύονται και από την εντολή των ψηφοφόρων και από τις διατάξεις του ισχύοντος συντάγματος καλείται:

- α. θεοκρατία
- β. φιλελεύθερη δημοκρατία
- γ. εθνικοσοσιαλισμός

Απάντηση: β. φιλελεύθερη δημοκρατία

V. Στον συλλογισμό «οι γύπες είναι πουλιά,

οι γύπες είναι σαρκοβόρα,

άρα μερικά

σαρκοβόρα είναι πουλιά» ο «μέσος όρος» είναι:

α. τα πουλιά

β. οι γύπες

γ. τα σαρκοβόρα

Απάντηση: β. οι γύπες

1β. Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων: θεωρία διπλής όψης (ή δύο όψεων), νομιναλισμός (ονοματοκρατία), κοινωνικό συμβόλαιο.

(μονάδες 15)

Θεωρία διπλής όψης (ή δύο όψεων) Η θεωρία αυτή δέχεται τελικά μόνο ένα είδος φυσικών οντοτήτων, των οποίων όμως η ουσία έχει δύο διαφορετικά, αναπόσπαστα συνδεδεμένα είδη ιδιοτήτων, τις πνευματικές και τις υλικές. Κανένα από αυτά τα δύο είδη ιδιοτήτων δεν έχει οντολογική προτεραιότητα, αλλά αποτελούν τις δύο όψεις ενός ενιαίου πράγματος, του οποίου η μία όψη αντιστοιχεί απόλυτα στην άλλη και δεν μπορεί να υπάρξει από μόνη της. Εκείνο πάντως που έχει σημασία εδώ είναι ότι η νοητική διάσταση του ανθρώπου δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη σωματική.

Νομιναλισμός (ονοματοκρατία): Η θεωρία αυτή πρεσβεύει ότι οι καθολικές έννοιες δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν με κανέναν τρόπο. Έχουμε μόνο επιμέρους ατομικά πράγματα. Υπάρχουν βέβαια γενικές λέξεις, λέξεις δηλαδή που χρησιμοποιούνται από όλους, όπως “λευκό”, αλλά όχι πράγματα όπως η “λευκότητα”. Η θεωρία αυτή λέγεται **ονοματοκρατία ή νομιναλισμός** (από το λατινικό “nomen” = όνομα) και πρωτοδιατυπώθηκε από φιλοσόφους του Μεσαίωνα, όπως είναι ο Βοήθιος και ο Γουλιέλμος του Όκαμ.

κοινωνικό συμβόλαιο είναι ένα υποθετικό συμβόλαιο μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Με αυτό οι άνθρωποι συμφωνούν να ζουν μαζί ακολουθώντας αρχές τις οποίες κανένα ορθολογικό άτομο δε θα απέρριπτε, υπό τον όρο να συμμορφώνονται με αυτές τις αρχές και όλοι οι άλλοι. Μιλάμε για υποθετική ή νοερή συμφωνία και συγκατάθεση, εφόσον τα μέλη μιας κοινωνίας δεν υπογράφουν πραγματικά κάποιο συγκεκριμένο συμβόλαιο, αλλά αποφασίζουν να πράττουν σαν να το είχαν υπογράψει.

Κατά τους νεότερους χρόνους θεωρητικοί του κοινωνικού συμβολαίου, όπως ο Ζαν Ζακ Ρουσό, οδηγούνται στο συμπέρασμα πως σε τελευταία ανάλυση κυρίαρχη είναι η γενική βούληση, που εκφράζεται μέσα από τη συμφωνία για τη μορφή διακυβέρνησης. Η επιβολή αυτής της γενικής βούλησης, κατά τον Ρουσό, υπερβαίνει τις ατομικές βουλήσεις των μελών της κοινωνίας. Η αναφορά στη

συναίνεση της πλειονότητας των πολιτών υποδεικνύει την προοδευτική επικράτηση δημοκρατικών αντιλήψεων.

ΘΕΜΑ Α2

2α. Σύμφωνα με τη θεωρία του ωφελιμισμού: «Σκοπός των πράξεών μας πρέπει να είναι η μεγαλύτερη κατά το δυνατόν ωφέλεια για τον μεγαλύτερο κατά το δυνατόν αριθμό ατόμων.» Να αντικρούσετε τη συγκεκριμένη άποψη με πειστικά επιχειρήματα.

(μονάδες 12)

Η άποψη του ωφελιμισμού αντικρούεται με πειστικά επιχειρήματα, καθώς δεν είμαστε βέβαιοι ότι μπορούμε να προβλέψουμε με ασφάλεια τα αποτελέσματα των πράξεων μας, ώστε να αναζητήσουμε σε αυτά το κριτήριο του ηθικά σωστού. Δεν είναι σαφές το πώς θα μετρήσουμε την παραγόμενη ωφέλεια για όλους. Το θέμα είναι ότι τα κριτήρια του ωφελιμισμού είναι ποσοτικά όμως υπάρχουν πολλών ειδών ευτυχίες και λύπες για την αξία των οποίων οι γνώμες διαφέρουν. Επίσης στην προσπάθεια να μεγιστοποιηθεί η ωφέλεια του συνόλου, δεν δίνεται αρκετή βαρύτητα στα μέσα που χρησιμοποιούνται, καθώς οι ωφελιμιστές που στοχεύουν στην ικανοποίηση της πλειονότητας ξεχνούν το σεβασμό των δικαιωμάτων ακόμα και των πιο ασθενών πληθυσμών. Τέλος η αποτίμηση των πράξεων με βάση τις συνέπειές τους μπορεί να καταλήξει στην αποδοχή ότι ο «σκοπός αγιάζει τα μέσα», δηλαδή ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως μέσο και όχι ως σκοπός. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, θυσιάζονται οι λίγοι για τη μεγιστοποίηση της ωφέλειας του συνόλου. Έτσι όμως ο άνθρωπος δεν αντιμετωπίζεται ως σκοπός και δεν προστατεύεται η αξιοπρέπειά του.

2β. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στους όρους «τέχνη» και «καλές τέχνες»;

(μονάδες 13)

Ο όρος «τέχνη» δηλώνει την απλή κατασκευή, κάθε δημιουργία νέου αντικειμένου, η οποία βέβαια απαιτούσε κάποια ικανότητα ή δεξιότητα. Με τον όρο αυτό δε γινόταν διάκριση ανάμεσα στη δραστηριότητα ενός τεχνίτη, που κατασκεύαζε αντικείμενα χρήσιμα στην καθημερινή μας ζωή και σ'εκείνη ενός καλλιτέχνη, που ενδιαφερόταν κυρίως για την αισθητική ποιότητα των δημιουργημάτων του.

Ο όρος «καλές τέχνες» αναφέρεται στον αυτόνομο χαρακτήρα της δημιουργίας των καλλιτεχνών, που αποσυνδέθηκε από στόχους με άμεση πρακτική αξία.

Επιμέλεια: Μαρία Φυλακτού